

1/25
A
21
Scrierile Cantacuzinilor

OPERELE
LUI
CONSTANTIN
CANTACUZINO

publicate de N. Iorga

BUCUREȘTI
Institutul de arte grafice și editură „Minerva”
MCM I

XXIII-1104

INTRODUCERE

I

Adese ori, până acum, am avut prilejul să ating, din deosebite puncte de vedere, pe basa materialului tipărit, politica munteană și luptele de partide din Muntenia pe timpul marii influențe a Stolnicului Constantin, de la 1688 pînă la 1714, de la moartea lui Șerban-Vodă până la gîtuirea la Constantinopol a lui Ștefan-Vodă și a tatălui său.

Aici voiî reveni numai asupra unor puncte și voiî întrebuința pentru aceasta niște corespondențe inedite pe care, de și le aveam în hîrțile mele, nu le-am întrebuințat pînă acum ¹.

Întăiî, omorul lui Șerban-Vodă de fratele său Constantin și de nepotul care-î urmă pe tron.

Se cred două lucruri care sînt false: Întăiî, că Șerban a murit răpede și al doilea că frațiî, dezbinați prin interese de familie, urmăriaî și liniî de conduită politică deosebite. Privindu-se lucrul așa, otrăvirea pare posibilă.

Într'o corėspondență italiană foarte bine informată, se vorbește, la 11 Decembre 1688, de moartea lui Șerban, și se exprimă nesiguranta dacă tronul Brîncoveanului a fost întemeiat despre partea Turcilor, în timpul «lungii boale a Cantacuzinului».

Aceasta pentru primul punct.

Pentru a lămuri pe al doilea, să vedem politica lui Șerban-Vodă în 1688 și politica dusă de la 1688 înnainte de Constantin Stolicul supt numele lui Brîncoveanu.

Cînd soliî munteni, între cari episcopul de Nicopol, sosiră la Viena, în Octombre, corespondentul italian se exprimă ast-fel: «Nu se știe încă ce instrucții aū, dar se crede că ele tind să zăbovească lucrurile, cum s'a făcut și până acum, pentru a scăpa de contribuții, rămîind tot legați de Turci și de barbari».

În fond, Șerban ca și frații săi, ca și boierii, ca și toți oamenii ce-și dădeau samă de lucruri, doriau să scape de Turci, fiind-că aceștia erau lacomi întăiū și fiind-că la acest vechiū defect se adăugase unul nou: nu puteau să apere pe aceia pe care-î despoiau. Din partea lui Șerban se adăugea setea de glorie, mîndria neamului său împărătesc, visul stăpînirii Bizanțului.

Acest din urmă motiv era foarte real. Fără dînsul se pot explica relațiile cu Nem-

ți, cari se apropiaū tot mai mult de granițele muntene și cari, cu voia lui său fără, puteaū să-î fie a doua zi stăpîni. Dar numai prin această considerație sentimentală, romantică se poate lămuri solia la Țar, cerea către acesta de a se ataca Tatarii din coasta principatelor și a se mîntui ast-fel ortodoxia de jugul Agarenilor.

Romantismul era la basa acțiunii lui Șerban, dar în negocierī acesta se arătă omul sfios, neîncrezător, cu temeri, prudentul realist pe care-l făcuse împrejurările. Un entusiast s'ar fi înțeles dintr'o dată și ar fi dat tot ce i se cerea, și mai mult încă. Pe Șerban îl vedem din potrivă trimețînd solie după solie, disputînd terenul concesiilor și jertfelor pas cu pas. Germanii voiaū ca Țara-Românească să fie «tocmai ca Ardealul», (*gleich Siebenbürgen*), cum voiaū, adecă, la Viena să fie Ardealul. Domnul muntean însă făcea socotelile sale cu privire la tribut, cerea înaintea de jurămîntul către Împărat să vadă oștile acestuia și să i se apere cu cetățī linia Dunării. Pe Veterani, cînd veni în țară, știu să-l înduplece la plecare. În Septembrie 1688 încă, el plătise regulat ultimul său haraciū la Poartă.

Cînd muri el, tratatul cu Țarul nu fusese pus în scris la Moscova, iar cel cu Nemții n'a fost, poate, redactat nicī odată.

Să vedem ce a făcut Constantin Stolnicul.

De la început, el trimise pe lângă soli lui Șerban, ce erau pe cale spre Viena, solul său. Întreaga ambasadă ajunsese la 10 Decembre st. n.: erau 130 de oameni, în adevăr o solie strălucită. Cronica de Curte a lui Brîncoveanu, ca și Memoriile independente scrise de Radu Popescu, nu vorbesc de o schimbare a instrucțiilor. Poate că nici nu era nevoie să se schimbe mult: ca și înna-
inte, era vorba numai de clădirea cetăților de apărare și de chestii mărunte, de iernarea și aprovizionarea oștilor.

Răspunsul german fu zăbovit de alte negocieri, cu Turcii, care se urmăriau tot la Viena. După facerea jurământului cerut, doi soli plecară, în sfârșit, cu diploma împărătească de întărire (*confirmationis et institutionis*), purtînd data de 30 Ianuar 1689. Acești doi, Csáky, Ungurul lui Șerban-Vodă, și Vlădescu, ajunseră abia în April 1689 la Brașov. Iar cei doi Cantacuzini, Șerban și Iordachi, mai rămaseră ani de zile, fiind opriți.

Ce putea face Curtea munteană? Turcii erau amenințatori; Poloniî umblau după principate și-î sprijinia Franța; Tököly se sîrguia în toate părțile pentru a deschide un cîmp ambiției sale; Nemții cereau bani, provisii, fără a oferi sau a făgădui ceva.